

การรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน
ภาคตะวันออก

วราลี วิริยานันตะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2547

ISBN 974-383-959-3

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ วราลี วิริยานันตะ ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

(ดร.วรรณิกา อัสวชัยสุวิกรม)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณ จันทร์ประเสริฐ)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

(ดร.วรรณิกา อัสวชัยสุวิกรม)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณ จันทร์ประเสริฐ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนี สรรเสริญ)

.....กรรมการ

(ดร. เขมารดี มาสังบุญ)

.....กรรมการ

(นางสาวกรรณิการ์ พินิจ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 30 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2547

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษาจาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
ประจำภาคต้น ปีการศึกษา 2546

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาแนะแนวทางที่ถูกต้องอย่างดียิ่งจาก ดร.วรรณิภา อัสวชัยสุวิกรม ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จันทร์ประเสริฐ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ทำให้ผู้วิจัยทราบแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกทราบซึ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาและอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ ธรรมเจริญ ดร.เขมารัตติ มาสิงบุญ และคุณกรรณิการ์ พิณีจ คณะกรรมการสอบปากเปล่าที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและขอขอบคุณผู้พิมพ์หนังสือและวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ปรากฏในบรรณานุกรมซึ่งนำมาใช้ประโยชน์อ้างอิงทางวิชาการ

ขอขอบคุณ เพื่อนพยายาลวิชาชีพทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องที่ช่วยประสานงานในการเก็บข้อมูล ตลอดจนเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่านที่ให้อำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณคุณเลอศักดิ์ - คุณรัชฎาพร ประสงค์ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางมาศึกษาจนจบหลักสูตร และขอขอบคุณ คุณอุทัย - เด็กหญิงพัชรียา - เด็กชายพิรณัฐ วิริยานันตะ ที่ให้อำลังใจและสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จด้วยดี ประโยชน์จากงานวิจัยนี้ขอแบ่งแก่คุณพ่อผู้ไม่รู้หนังสือเลย รวมทั้งเป็นกุศลอุทิศแก่คุณแม่อันเป็นที่รักยิ่ง

สุดท้ายขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพาที่สนับสนุนทุนเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

วราลี วิริยานันตะ

44910048: สาขาวิชา: การพยาบาลชุมชน; พย.ม. (การพยาบาลชุมชน)

คำสำคัญ: การรับรู้บทบาท/ บทบาทที่ปฏิบัติจริง/ พยาบาลวิชาชีพ/ ศูนย์สุขภาพชุมชน

วราลี วิริยานันตะ: การรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน ภาคตะวันออก (ROLE PERCEPTION AND ROLE PERFORMANCE OF PROFESSIONAL NURSES AT PRIMARY CARE UNITS IN EASTERN REGION)

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: วรณิกา อัสวชัยสุวิกรม, Ph.D., สุวรรณ จันทร์ประเสริฐ, ศ.ค.

113 หน้า. ปี พ.ศ. 2547. ISBN 974-383-959-3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน ภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 141 คน จากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน ภาคตะวันออก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง หาความเชื่อมั่นโดยการวัดซ้ำ ได้ค่าความเชื่อมั่นการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริง ที่มีความเชื่อมั่นระดับสูงทั้ง 2 ชุด ($r = .92, .98$) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้บทบาทรายด้าน ด้านบริการมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้บทบาทอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.16, SD = 0.45$) ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้บทบาทด้านบริหารและด้านวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.87, SD = 0.47$ และ $\bar{X} = 2.77, SD = 0.55$) ค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทที่ปฏิบัติจริงทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง (ด้านบริการ $\bar{X} = 2.74, SD = 0.34$ ด้านบริหาร $\bar{X} = 2.50, SD = 0.41$ ด้านวิชาการ $\bar{X} = 2.23, SD = 0.47$) ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้บทบาทโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98, SD = 0.43$) และค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 2.55, SD = 0.34$) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงทั้งรายด้านและโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงจำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์การทำงานในศูนย์สุขภาพชุมชน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพยาบาลวิชาชีพที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

44910048: MAJOR: COMMUNITY NURSING; M.N.S. (COMMUNITY NURSING)

KEYWORD: ROLE PERCEPTION/ ROLE PERFORMANCE/ NURSES/ PRIMARY CARE

VARALEE VIRIYANUNTHA: ROLE PERCEPTION AND ROLE PERFORMANCE
OF PROFESSIONAL NURSES AT PRIMARY CARE UNITS IN EASTERN REGION.

THESIS ADVISORS: WANNIPA ASAWACHAISUWIKROM, Ph.D., SUWANNA

JUNPRASERT, Dr.P.H. 113 P. 2004. ISBN 974-383-959-3

The purpose of this survey study was to compare role perception and role performance of professional nurses at primary care units in Eastern Region. The sample consist of 141 professional nurses working at primary care units in Eastern Region. The role perceptions and role performance questionnaires were designed by the researcher. Test-retest reliability of two questionnaires were high ($r = .92, .98$). Frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one way ANOVA were used to analyze data.

The results showed that the perception of service role was at high level ($\bar{X} = 3.16$, $SD = 0.45$) whereas the administrative role and academic role was at middle level ($\bar{X} = 2.87$, $SD = 0.47$ and $\bar{X} = 2.77$, $SD = 0.55$). The performance in service role ($\bar{X} = 2.74$, $SD = 0.34$), administrative role ($\bar{X} = 2.50$, $SD = 0.41$), and academic role ($\bar{X} = 2.23$, $SD = 0.47$) were all at middle level. Moreover, the total role perception and total role performance were at middle level ($\bar{X} = 2.98$, $SD = 0.43$, $\bar{X} = 2.55$, $SD = 0.34$). The role perception and role performance were significantly different ($p < .05$). There was no statistically significant difference between role perception and role performance of professional nurses with different age, status and work experience ($p > .05$). However, there were statistically significant differences between role perception and role performance of professional nurses with different education level at the .05 level.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดหลักในระบบบริการพยาบาลปฐมภูมิ.....	11
บทบาทของพยาบาลวิชาชีพในการดูแลสุขภาพระดับปฐมภูมิ.....	19
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้และกระบวนการรับรู้.....	28
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทและการปฏิบัติงานตามบทบาท.....	33
ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริง.....	39
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
4 ผลการวิจัย.....	47
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป.....	47
ส่วนที่ 2 ข้อมูลการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพ ด้านบริหารด้านบริการ และด้านวิชาการ.....	50
ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของ พยาบาลวิชาชีพ.....	56
ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของพยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน.....	64
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	68
สรุปผลการวิจัย.....	68
อภิปรายผล.....	71
ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้.....	76
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	76
บรรณานุกรม.....	78
ภาคผนวก.....	90
ภาคผนวก ก.....	91
ภาคผนวก ข.....	93
ภาคผนวก ค.....	103
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	113

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนประชากรและสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง.....	43
2 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะ ทางสังคมประชากร	48
3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน.....	50
4 เปรียบเทียบการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงรายด้านและ โดยรวมของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน	57
5 เปรียบเทียบการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพที่มีอายุแตกต่างกัน.....	58
6 เปรียบเทียบการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน.....	60
7 เปรียบเทียบการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน.....	61
8 เปรียบเทียบการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ แตกต่างกัน.....	62
9 เปรียบเทียบการรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ การทำงานในศูนย์สุขภาพชุมชนแตกต่างกัน.....	63
10 ข้อมูลปัญหา และอุปสรรคของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน...	64
11 ข้อมูลข้อเสนอแนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน.....	66

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
2 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดหลักของศาสตร์ทางการแพทย์	15
3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ	17
4 กระบวนการรับรู้ของ จำเนียร ช่วงโชติ	29
5 กระบวนการรับรู้ของ สิทธิโชติ วรานุสันติกุล	30
6 กระบวนการรับรู้ของ เซอร์เมอร์ฮอว์น และคณะ	30
7 กระบวนการรับรู้บทบาทของ คาสท์ และโรเซนวิก	31